

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Сергій КРИКУН, 1994 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2017 році Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини за спеціальністю Історія, працює на посаді викладача кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Агрономія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, від 28 травня 2026 року № 01-05/52, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Ярослава РЯБОВОЛА, доктора сільськогосподарських наук, доцента, доцента кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка, Уманський національний університет;

Рецензентів – Віталія ЛЮБИЧА, доктора сільськогосподарських наук, професора, професора кафедри харчових технологій, Уманський національний університет;

Сергія РОГАЛЬСЬКОГО, кандидата сільськогосподарських наук, доцента, доцента кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка, Уманський національний університет;

Офіційних опонентів – Руслана М'ЯЛКОВСЬКОГО, доктора сільськогосподарських наук, професора, завідувача кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»; Вікторії ДРИГИ, доктора сільськогосподарських наук, старшого дослідника, головного наукового співробітника відділу селекції і насінництва сільськогосподарських культур, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України,

на засіданні 31 липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство Сергію КРИКУНУ на підставі публічного захисту дисертації «Реалізація адаптивно-продуктивного потенціалу сортів сої культурної в різних кліматичних зонах України» за спеціальністю 201 Агрономія.

Дисертацію виконано в Уманському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Умань.

Науковий керівник – Віталій КРАВЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, Уманський національний університет, завідувач кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Результати досліджень дисертаційної роботи опубліковано в 8 наукових працях, з них – 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 4 – матеріали конференцій.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Крикун С. П. Моніторинг виробництва *Glucose max (L.) Merr.* в світі. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Вип. 105. Ч. 1: Сільськогосподарські науки. С. 126–137.

2. Кравченко В. С., Крикун С. П. Біологічно адаптивний потенціал ранньостиглих сортів сої культурної української та зарубіжної селекції у різних кліматичних зонах України. *Таврійський науковий вісник*. 2025. № 142. Частина 1. С. 144–151.

3. Кравченко В. С., Крикун С. П. Екологічне випробування середньостиглих сортів сої культурної в контрастних умовах довкілля. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2025. Випуск 2 (47). Сільськогосподарські науки. С. 86–92.

4. Кравченко В. С., Крикун С. П. Індивідуальна продуктивність сортів сої культурної різних груп стиглості. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2025. Вип. 106. Ч. 1: Сільськогосподарські науки. С. 217–226.

У дискусії взяли участь і висловили зауваження:

Руслан М'ЯЛКОВСЬКИЙ, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри садово-паркового господарства, геодезії і землеустрою, Заклад вищої освіти «Подільський державний університет».

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У роботі недостатньо висвітлено механізми формування адаптивності сортів до абіотичних стресів. Доцільним було б доповнити дослідження фізіолого-біохімічними показниками (інтенсивність фотосинтезу, водний потенціал листків, активність антиоксидантної системи), що дозволило б глибше пояснити відмінності між сортами за продуктивністю.

2. При аналізі впливу кліматичних факторів основну увагу приділено температурному режиму та забезпеченню вологою, тоді як меншою мірою враховано ґрунтові чинники. Більш детальний аналіз агрохімічних і агрофізичних властивостей ґрунтів у кожній природно-кліматичній зоні

дозволив би точніше оцінити вплив середовища на реалізацію потенціалу сортів.

3. Під час формування рекомендацій щодо зонального використання сортів не враховано можливий вплив сучасних технологій вирощування. Зокрема, залишилося відкритим питання реакції рекомендованих сортів на різні системи обробітку ґрунту, удобрення, інокуляції насіння та густоту стояння рослин.

4. У дисертації оцінено адаптивність сортів переважно за показниками врожайності, тоді як комплексна оцінка могла б включати стабільність якісних показників зерна. Це дозволило б більш повно охарактеризувати господарську цінність сортів для різних напрямів використання.

5. Під час економічного аналізу доцільно було б оцінити ефективність вирощування сортів за різних сценаріїв ринкової кон'юнктури. Аналіз чутливості до зміни вартості насіння, добрив, засобів захисту рослин і закупівельних цін на зерно підвищив би практичну цінність отриманих результатів.

6. У роботі недостатньо розкрито перспективи використання отриманих результатів у селекційних програмах. Виявлені закономірності адаптивності та пластичності сортів могли б бути детальніше інтерпретовані як критерії добору вихідного матеріалу для створення нових сортів.

7. Оцінювання продуктивності проведено переважно на рівні сорту, тоді як взаємодія сорту з технологічними факторами потребує подальшого дослідження. Це дозволило б перейти від рекомендацій щодо добору сорту до створення повноцінної сортової технології вирощування.

8. Практичні рекомендації могли б бути конкретизовані залежно від агрокліматичних підзон. Поділ лише на Степ, Лісостеп і Полісся дещо узагальнює умови вирощування, хоча в межах кожної зони існує значна неоднорідність забезпечення вологою, температурного режиму та родючості ґрунтів.

9. Дисертація містить значний обсяг експериментального матеріалу, однак окремі результати наведено описово. Використання більшої кількості узагальнюючих моделей, прогнозних рівнянь та інтегральних індексів підвищило б інформативність роботи та спростило практичне використання отриманих результатів.

10. Доцільно було б ширше порівняти отримані результати з сучасними зарубіжними дослідженнями щодо адаптивності сортів сої в умовах кліматичних змін. Це дозволило б краще позиціонувати результати дисертації в контексті світових тенденцій розвитку адаптивного рослинництва.

Вікторія ДРИГА, доктор сільськогосподарських наук, старший дослідник, головний науковий співробітник відділу селекції і насінництва сільськогосподарських культур, Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Недостатньо деталізовано методичні підходи до оцінювання адаптивності сортів. У роботі зазначено використання показників пластичності, стабільності та інтегральних індексів адаптивності, однак недостатньо аргументовано вибір саме цих критеріїв та їх переваги порівняно з іншими сучасними методами аналізу взаємодії «генотип × середовище» (AMMI, GGE biplot, REML/BLUP), які широко застосовуються у міжнародній практиці.

2. Регіональні рекомендації щодо сортового районування потребують ширшого агроекологічного обґрунтування. Практичні рекомендації сформовано переважно за результатами трирічних досліджень, тоді як для остаточного районування сортів доцільно враховувати довший часовий період або ширшу мережу випробувань, що дозволило б повніше охарактеризувати реакцію сортів на екстремальні погодні умови.

3. У роботі недостатньо розкрито фізіологічні механізми адаптації сортів. Основну увагу приділено морфометричним, продуктивним і якісним показникам, проте практично не досліджено фізіолого-біохімічні характеристики (фотосинтетична активність, водний режим, ефективність використання вологи, інтенсивність азотфіксації), які могли б пояснити виявлені відмінності між сортами.

4. Економічна оцінка базується переважно на показниках урожайності та собівартості. Доцільно було б доповнити її аналізом чутливості економічної ефективності до зміни ринкових цін, вартості матеріально-технічних ресурсів та кліматичних ризиків, що підвищило б практичну цінність рекомендацій для виробництва.

5. Практичні рекомендації щодо технології вирощування потребують більшої конкретизації. Хоча дисертація декларує формування регіонально орієнтованих агротехнологій, рекомендації переважно стосуються добору сортів і не містять достатньої деталізації щодо оптимальних строків сівби, норм висіву, систем удобрення та інших елементів технології для кожної природно кліматичної зони.

6. Окремі положення щодо наукової новизни сформульовано занадто широко. Наприклад, твердження про «вперше встановлені особливості реалізації адаптивно-продуктивного потенціалу сортів сої у Степу, Лісостепу та Поліссі України» потребують чіткого відмежування від результатів попередніх досліджень українських науковців, які також вивчали адаптивність сортів сої в різних ґрунтово-кліматичних умовах.

Віталій ЛЮБИЧ, рецензент, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри харчових технологій, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Не зрозуміло, що здобувач мав на увазі під терміном «не відомо» на рис. 1.1 і рис.1.2.

2. В огляді літератури не обґрунтовано чому зроста посівна площі сої в світі.

3. Вважаю, що фазу плодоутворення доцільно уточнити, бо в сої цей період розтягнений (табл. 3.2) або використати ВВСН. Можливо доцільно було провести дослідження в фазу повної стиглості насіння?

4. Чому сорти Рапсодія та Титан взято як стандарт?

5. Чи доцільно обраховувати середнє значення для показників, отриманих у різних зонах?

Сергій РОГАЛЬСЬКИЙ, рецензент, кандидат сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри рослинництва імені О.І. Зінченка, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Анотації дисертації (українською та англійською мовами) перевищують допустимий обсяг – 16 577 замість 12 000 символів.

2. Мету дослідження, на мою думку, необхідно подати в такому формулюванні: «Обґрунтування адаптивно-продуктивного потенціалу сортів сої культурної різних груп стиглості у різних природно-кліматичних умовах України для зонального добору сортів і формування регіонально-орієнтованих агротехнологій вирощування». Натомість конкретні кліматичні зони залишити лише в у завданнях дослідження.

3. Потребує додаткового пояснення, що автор мав на увазі: «Визначити рівень адаптивності та стабільності сортів за допомогою статистичних і біоекологічних індексів ...», які це індекси?

4. В огляді літератури доцільно було б більше проаналізувати новітні результати випробувань сортів сої українських вченим, а не приділити увагу лише зарубіжним.

5. У методичній частині наведено характеристику ґрунтово-кліматичних умови проведення досліджень. Проте не вказано конкретних господарств, де проводилося випробування сортів.

6. У підрозділі 3.1. «Період вегетації сортів сої різних груп стиглості в різних кліматичних зонах України» доцільно було б вказати у які фази ВВСН проведено вимірювання біометричних показників та порівняти їх із заявленими у «Державному реєстрі сортів...».

7. Назва розділу звучить наступним чином: «УРОЖАЙНІСТЬ, АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТА ЯКІСТЬ ЗЕРНА СОРТІВ СОЇ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В РІЗНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ», за текстом аналіз даних якісних та кількісних показників зерна, а на сторінках 143 і 144 наведено аналіз фракційного складу насіння. Потребує додаткового пояснення, що було метою дослідження – формування врожаю зерна чи насіння сої.

8. Потребує додаткового пояснення, який з параметрів адаптивно-продуктивного потенціалу є визначальним для використання певного сорту в тих чи інших ґрунтово-кліматичних умовах.

9. У розділі економічного обґрунтування потребує додаткового пояснення використання різної реалізаційної вартості зерна сортів сої.

Ярослав РЯБОВОЛ, голова разової спеціалізованої вченої ради,
доктор сільськогосподарських наук, доцент, доцент кафедри рослинництва
імені О.І. Зінченка, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена
рада присуджує Сергію КРИКУНУ ступінь доктора філософії з галузі знань
20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Ярослав РЯБОВОЛ